

PLANTENGROEI EN WATERSTAND OP VOORNE ☼ ☼ ☼ 183

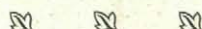
eerste en tweede zandweg, eendenkooi en Duinweg. In dat gebied, dat zich, zooals we nog zullen zien, wellicht ook door een afwijkende geschiedenis kenmerkt, en dat wij gebied A zullen noemen, groeien tal van plantensoorten, welke in het overige duingebied niet te vinden zijn, o.a. *Sarothamnus vulgaris*, *Calluna vulgaris*, *Hieracium silvestre*, *Sisymbrium sophia*, *Verbascum thapsiforme*, e.a., welke soorten typisch zijn voor kalkarme grond, zoodat het ontbreken daarvan ook alweer niet wijst op een abnormale waterstand. Ook deze gebieden moeten buiten beschouwing blijven.

Hiertoe behooren: A₃, D₄ en D₅, G₅. *Galium verum* is voor die duinen kenmerkend.

(Wordt vervolgd).

Dr. J. HOFKER.

Dr. C. VAN RIJSINGE.

VAN GORKUM NAAR BOMMEL.

II.

Nu kwam het gewone verschijnsel, als er wat aardigs gevonden wordt. Moeheid weg. De bekende kloppen op elkaars schouder, alles beloven en nog wel in staat om een uur of 4 te wandelen, enfin u kent dat enthousiasme bij plantenvrienden. Thuis gekomen bleek het *Cuscuta Gronovii*¹⁾ te zijn, al sedert jaren bekend uit de buurt van Gorkum. Door deze vondst opgewarmd, worstelden wij verder door de wilgenwildernis. Het werd op den duur onhoudbaar en wij moesten terug op den dijk zien te komen. Dwars door de wilgen naar den dijk, die rechts van ons moest liggen en ook lag. Een meter of 10 van den dijk af dachten wij er te zijn, maar er was ook een kreek, niet breed, maar diep. Dus terug en natuurlijk liepen wij verkeerd en kwamen weer voor de kreek, die met een bocht door het wilgenbosch ging. Dan naar rechts, mis, in de modder en een zijarm van de kreek. Weer terug naar het punt van waar wij het eerst de kreek zagen, dan rechthoekig op de rivier af en terug langs het water. Dat was gemakkelijk gezegd; want hoe het kwam weten we niet, doch die kreek was zeker een waterpoliep geworden. Vooruit, achteruit, opzij, links, rechts, telkens weer die kreek, het was om wanhopig te worden. Met gezucht, gesteun en gekraak van takken kwamen wij met een paar natte voeten weer aan de rivier terecht, blij uit deze wildernis verlost te zijn. Doch wat nu, vooruit was geen denken aan, de avond begon reeds te vallen. Het zekere dan maar voor het onzekere genomen en terug in de richting van Werkendam. De kribben keken wij niet meer aan en *Cuscuta Gronovii* liet ons koud, den versmiden dijk moesten wij hebben. Toch vonden wij halfweg nog een dwarspad dat ons op den dijk bracht. Van de kruin af hadden wij nu een prachtig gezicht op de rivier. De zon was bijna onder en het water leek wel vloeibaar metaal. Tusschen den dijk en de Merwede lagen al bijna donker de wilgenwildernissen, die ons zoo te pakken hadden gehad. Het was al donker, toen wij Gorkum binnenstapten, en moe en vooral hongerig aan tafel gingen. Na het eten werd nog even de lijst opgemaakt en toen bleek dat wij bijna 200 soorten planten genoteerd hadden.

Den anderen morgen waren wij om 5 uur al op, want dien dag zou het worden, Carpe diem. Om 6 uur ging de postboot over naar Sleeuwijk en 10 minuten voor 6 zaten wij gepakt en gezakt erin. De zon was nog niet op en het beloofde een heerlijke, rustige Zondag te worden. Spoedig stonden wij in Sleeuwijk op den wal en nu was het plan om van Sleeuwijk langs de Merwede naar Woudrichem te gaan. Van Woudrichem langs de Maas naar Rijswijk, van Rijswijk naar

1) De naam *Gronovii* is afgeleid van Gronovius. J. F. Gronovius 169c—1760, Leiden, medicus, een tijd lang burgemeester van Leiden, beoefenaar der natuurlijke historie, bevriend met Linnaeus, schrijver van o.a. een flora van Virginië.

Giesen, dan de sluis over langs de boezemvliet met de wielen (waterplassen) naar Brakel. Bij Brakel langs de Waal naar Zuilichem, van Zuilichem naar Gameren; Gameren, Zaltbommel. Langs den hoofdweg een 24 K.M. maar deze werd natuurlijk door ons niet genomen.

In Sleeuwijk ging het eerst om de haven heen naar de Merwede, de eerste krib op. En daar stonden wij in den vroegen morgen al bij een onzer zeldzaamste planten, het slijkgroen *Limosella aquatica*. Zoo op het eerste gezicht is dit plantje niet dadelijk te herkennen als een *Scrophulariacee*. Het bestaat uit een rozet van lichtgroene, lang gesteelde, spatelvormige bladen met gaven rand. De bloempjes zijn wit of rozerood op dunne steeltjes en ontspruiten uit het mid-

foto H. Boting.

Fig. 4. *Cuscuta Gronovii* op Bindwilg. Werkendam.

den van het rozet. Onze planten hadden wel knoppen doch deze waren meerendeel niet open. Uit de oksels der wortelbladen ontwikkelen zich dikwijls draaddunne uitloopers, waardoor men vroeger meende dat ze overblijvend was. Een nader onderzoek heeft geleerd dat dit niet het geval is, het is werkelijk een éénjarige plant. De groeiplaats was zeer drassig en altijd, wij vonden de plant dien dag nog meer, buiten de zomerkaden, naar het water. Wij hoopten ook de andere zeldzaamheid n.l. *Gratiola officinalis*, het Genadekruid te vinden, daar deze wel in de buurt van het Slijkgroen kon groeien, doch niet zoo nat. Ondanks ijverig zoeken vonden wij niets, doch de dag begon pas. Langs 't Zand, zoo genoemd naar de groote zandplaat welke in een vruchtbaren kleipolder ligt, stapten wij de zon te gemoet, naar Woudrichem. Zooveel mogelijk langs het water en de zomerkaden. Langs den Groene dijk groeide een aardige plant, de oostersche morgenster, *Tragopogon orientalis*. De naam draagt deze plant zeer terecht want alle bloemen waren naar het oosten gekeerd. De bloemen zijn donker goudgeel en grooter dan van de gewone morgenster *Tr. pratensis*. Als deze bloeit, lijkt het of de bloem niet zoo mooi openstaat, door de lange omwindsel bladen.

Bij *Tr. orientalis* zijn deze veel korter dan de lintbloemen en daardoor lijkt de bloem veel verder open te kunnen gaan. Omdat wij langs de Merwede liepen, konden wij zoo langs de stadswallen de poort van Woudrichem, of Woerkom, zooals het in die streek genoemd wordt, binnen gaan. Als het hoog water geweest was, hadden wij niet aan den waterkant het stadje binnen kunnen komen.

De muren en de wallen vielen tegen; er was niet veel op te zien. Wij hadden gehoord dat de beroemde toren van Woerkom gerestaureerd was en dit deed ons het ergste vreezen. Want deze toren was bekend om de zeldzame varens, die op de muren groeiden. Geen zorg voor den tijd. Toen wij bij de kerk waren groeide in vrij veel exemplaren de muurvaren, *Asplenium Ruta muraria*, tusschen de steenen. Maar dat moesten wij niet hebben, de steenbreek-

VAN GORKUM NAAR BOMMEL

185

varen, Asplenium Trichomanes, die moest er ook zijn. En het varentje was er, zelfs werden twee Asplenium-varië-

heeten? In heel Britannic komt ze niet voor. Is de naam misschien een misverstand? Herba Britannica is bij Plinius de naam van een plant langs de Noordzeekust. Hierop heeft vermoedelijk de naam der plant betrekking.

U moet zich niet voorstellen, dat u zoo maar langs de Waal kunt wandelen. Elke uiterwaard is weer gescheiden in perceelen. Nu hebben deze perceelen verschillende bezitters waardoor het noodzakelijk geworden is, er hekken met draad te zetten. Nu moesten wij om de 2 à 3 honderd meter over zoo'n hek klimmen. Wij hadden het geluk dat de hekken, en de weiden afgezet waren met glad, rond ijzerdraad. Stel u voor, dat het prikkeldraad was geweest; nu kwamen we zonder kleerscheuren over al die hekken heen. Langs den Waalkant in het slib, stond weer *Limosella aquatica*. Dit hadden wij nu langs de Merwede, de Maas en de Waal gevonden, ook hier groeiden veel exemplaren. Door den stevigen bries was er langs den waterkant een laagje fijn zand over het slib gewaaid waardoor dit een mooi, begaanbaar strand(?)

geleek. In werkelijkheid zakten we tot over onze enkels in de echte klei en kregen zoo alle zes gelijke, mooie grijze schoenen. Op dat slib groeide af en toe een grassprietje en hier en daar een wilg (*Salix alba*?).

In Zuilichem gingen we langs de Broomwaard naar Nieuwaal met heel mooie killen. Dat is een wandeling voor het voorjaar. Bij Nieuwaal was de zomerdijk geel van de *Inula*'s. Zooveel hadden wij er nog nooit gezien. Een vrouwtje, dat een armvol geplukt had, noemde ze paardebloemen. Daar groeide ook *Salvia pratensis*, de veldsalie in een aantal exemplaren.

De Gamerensche waarden waren heel breed en doorkruist van kreken en slooten en daardoor min of meer onbegaanbaar. Een zijweg rechts bracht ons in het dorp Gameren, wat een heel mooi dorp is. De molen, de school en de kerk liggen als het ware beschermd

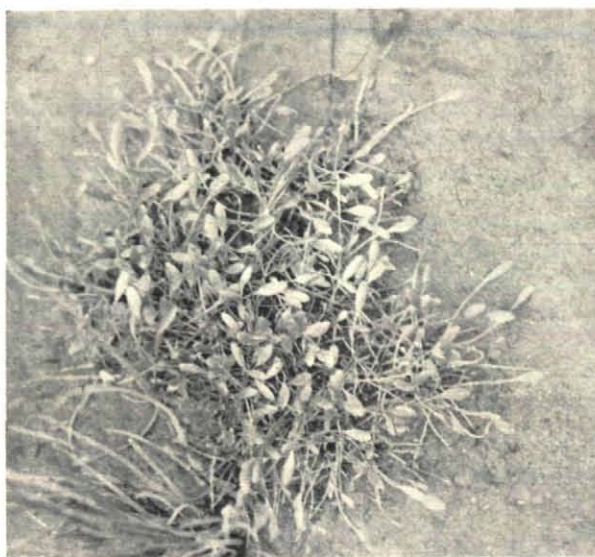

foto H. Botting.

Fig. 5. Slijkgroen (*Limosella aquatica*).

door den machtigen dijk. In Gameren zagen wij ook een wilgenlaan, ik geloof wel een unicum. Een lindelaan is mooi, een beukenlaan statig, maar een laan van knotwilgen? Toch was het wel mooi. In een tuin stond een prachtig exemplaar van *Abies nobilis*, een zilverspar uit Amerika. De boom stond vrij en had vanaf den grond zijn zijtakken behouden, waardoor de boom mooi pyramidaal gevormd was. In Oregon, waar de soort oorspronkelijk thuis hoort, wordt hij tot 60 meter hoog, wat dit exemplaar natuurlijk niet was. Opvallend waren de reusachtige kegels, welke door de zwaarte heelemaal krom naar beneden gegroeid waren. Bij andere *Abies*-soorten blijft de kegel rechtop staan. Vallen de zaden eruit dan blijft een rechte, houtige spil over. Naar schatting waren deze kegels wel 25 cm. lang.

Gameren waren we nu spoedig uit en volgden het laatste eind, de Waal tot Bommel. Wij vonden nog *Medicago media*, de gele luzerneklaver. Dit schijnt de kruising te zijn tusschen *Med. sativa* en *Med. falcata*. Deze *Med. media* had groenige bloemen en schijnt hier en daar wel eens gekweekt te worden. Nog eenmaal wandelden wij om een waterplas. Deze plas was een 2 à 300 meter in doorsnee. Er was geen honderd vierkante meter open water in deze plas. De plas was letterlijk geel van de watertgentiaan, met alleen aan de kanten wat fonteinkruiden.

Dit was het laatste. Kort daarop arriveerden wij in Bommel. Het was zes uur, dus hadden wij een behoorlijk wandelingetje van 12 uur gedaan. Heel veel hadden wij gezien en genoten en waren overtuigd, dat het landschap tusschen de groote rivieren, ten volle de belangstelling verdient, om eens grondig doorzocht te worden.

Mogen deze regelen een aansporing zijn voor hen, die deze streken gemakkelijk kunnen bereiken.

Haarlem, Sept. '33.

H. BOTING.

BOLETEN.

(OVERZICHT VAN DE INLANDSCHE SOORTEN)

Het is zeker wel een uitgemaakte zaak, dat de paddenstoelen in de laatste kwarteeuw voorwerpen zijn geworden, die de aandacht van een groote schare van natuurliefhebbers tot zich hebben getrokken, hiermee bedoeld de leden van het groote publiek, dat, zonder nu zoo zeer de wetenschap te willen dienen of de flora der inlandsche schimmels te willen aanvullen, zich jaarlijks weer gaat opmaken naar de bosschen, de heiden, de wegen en de weiden, waar ze groeien, de vreemde paddenstoelen.

En onder de vele vormen, welke zich in de herfstmaanden aan de speurende oogen der ijverige zoekers vertoonen, nemen, wat de belangstelling der mandjesdragende „mycologen in den dop” betreft, de boleten een voorname plaats in. En dat is geen wonder! Een boleet is dadelijk als zoodanig te herkennen. Hij stelt je geen zoo moeilijke vragen, dat je de twijfel oppert of hij er wel een is, zooals je dat bij een *Russula* of een *Inocybe* kan overkomen. Neen, je weet dadelijk, dat je een Boleet in handen hebt en in vele gevallen ook al, welke soort. Dat is het mooie bij die boleten en ook, dat ze nooit zoo onbereikbaar zijn als een porceleinzwam of een andere hoogboomenbewoner. Neen, boleten groeien allemaal op den grond, dus zijn gemakkelijk te bereiken. Maar evenwel nochtans — er is nog een andere bekoring van ze, die de speurders aantrekt en dat is, dat vele soorten aanleiding geven tot de bereiding van een lekker maaltje thuis en dat er wel enkele onsmakelijke onder loopen of zelfs vreeselijk op de smaakzenuwen werkende als de bittere en de gepeperde, maar geen of tenminste heel weinig vergiftige.

Het aantal soorten is in de laatste kwarteeuw buitengewoon toegenomen, dat wil zeggen, de lijst der bekende inlandsche is en wordt nog steeds uitgebreid met nieuwe namen van pas ontdekte soorten.

En hierom, én omdat zelfs de minst ingewijde leek zich met de studie der boleten met succes kan bezighouden, daarvoor geen microscopische bezigheden of handigheid wordt vereischt komt het me voor, dat een eenigszins volledige beschrijving van dit paddenstoelengeslacht van nut kan zijn. Bovendien nog hierom, omdat we door steeds meerdere speurders met steeds grootere kennis, kans loopen, dat er telkens weer wat nieuws en onbekends zal worden aangetroffen, hetzij dan nieuw voor de flora of belangrijk als groote zeldzaamheid.

Hiermee hoop ik dus ook het belang te dienen van de Nederlandsche Mycologische Vereeniging, die zich nu al 25 jaar met de studie der inlandsche zwammen bezig houdt en dus buitengewoon geïnteresseerd is voor nieuwe vondsten. Een paar adressen van leden, die gaarne bereid zijn bij moeilijkheden inlichtingen te geven en bovendien buitengewoon graag in de annalen der vereeniging wat nieuws opnemen, mogen dat doel bevorderen. Zonder andere goede kenners bepaald achter te willen stellen, noem ik hier W. J. Lutjeharms, Rijksherbarium, Nonnensteeg 1, Leiden; Ir. A. G. S. Schweers, Nassaulaan 17 te Alkmaar en G. D. Swanenburg de Veye, geneesheer te Veendam. Men kan de zwammen, goed verpakt, bijv. in gras of zacht vloeiend papier, zenden als monster zonder waarde. Aan te raden op het adres den inhoud als „zwammen” te vermelden.